

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

S:t Lukas utbildningsinstitut

Psykiaterprogrammet: 90 hp

Psykiodynamisk individualpsykioterapi vuxna

Examensuppsats, Avancerad nivå 15 hp

Vårterminen 2010

Motivationsfaktorer för förändring av våldsbeteende

- Tre män berättar om sin motivationsprocess före, under och i slutet av behandlingen

Motivational factors for changing violent behaviour

-Three men talk about their motivational process before, during and at the end of treatment

Författare: Roberto Abarzúa Gonzalez

Innehållsförteckning

Sammanfattning	s.4
1. Inledning	s.5
2. Bakgrund	s.6
2.1 Tidigare forskning kring motivation och behandling	s.6
2.2 Våld mot kvinnor i nära relationer	s.7
2.3 Alkohol och våld	s.7
2.4 Hur arbetar man med våldet i nära relationer?	s.8
2.5 Hinder för förändring vid våldsbeteende	s.8
3. Motivation	s.8
3.1 Olika beskrivningar av motivation	s.9
3.2 Ett nytt perspektiv på motivation	s.11
3.3 Vilja, kunna, redo	s.12
3.4 Motivationen kan påverkas	s.12
3.5 Syfte och frågeställningarna	s.13
4. Metod	s.13
4:1 Urval	s.13
4.2 Tillvägagångssätt	s.14
4.3 Datainsamling	s.14
4.4 Bearbetning av intervjumaterial	s.14
5. Resultat	s.15
5.1 Intervjuperson A	s.15
5.1.1 Bakgrund	s.15
5.1.2 A- första intervjun	s.15
5.1.3 A - andra intervjun	s.17
5.1.4 A- tredje intervjun	s.18
5.1.5 Sammanfattning av intervju med A	s.19
5.2 Intervjuperson B	s.19
5.2.1 Bakgrund	s.19
5.2.2 B- första intervjun	s.20
5.2.3 B- andra intervjun	s.21
5.2.4 B- tredje intervjun	s.21
5.2.5 Sammanfattning av intervju med B	s.22
5.3 Intervjuperson C	s.23
5.3.1 Bakgrund	s.23
5.3.2 C- första intervjun	s.23
5.3.3 C- andra intervjun	s.24
5.3.4 C- tredje intervjun	s.25

5.3.5 Sammanfattning av intervju med C	s.26
5.4 Gemensamma faktorer för intervjupersonerna	s.26
5.5 Den transteoretiska modellen	s.27
6. Diskussion	s.28
6.1 Resultatdiskussion	s.28
6.2 Metoddiskussion	s.32
6.3 Förslag till framtida forskning	s.33
7. Referenser	s.34
Bilagor	
Bilaga 1- Intervjuguide 1	s.35
Intervjuguide 2	s.37
Intervjuguide 3	s.38
Intresseförfrågan	s.39

Sammanfattning/Abstract

Syftet med denna studie var att genom intervjuer beskriva olika betingelser som motiverar män att söka hjälp för sitt våldsutövande i nära relationer samt beskriva olika betingelser som är avgörande för om man fullföljer den planerade behandlingen eller inte. Den tredje frågeställning var om de här beskrivningarna kunde ge idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att män fullföljer behandlingen som syftar till att man slutar använda våld. Tre män intervjuades tre gånger under sin behandling, det vill säga i början, i mitten och i slutet av behandlingen. Intervjuerna genomfördes under sammanlagt sex månader. Intervjuerna följde en intervjuguide och var halvstrukturerade.

Gemensamt för alla tre män som är avgörande för att de söker hjälp och fullföljer sin behandling är när de upplevde att deras våldshandlingar fick allvarliga konsekvenser både för sig själva och för sin omgivning.

En annan avgörande motiverande faktor för dessa män var att de upplevde att gruppledarna för behandlingsgruppen gav utrymme för allas berättelser. Männerna uttrycker att de får ett utrymme för att själva reflektera över den situation som de befinner sig i utan en alltför styrande, kontrollerande attityd från gruppledarna. Detta förhållningssätt från gruppledarna verkar stärka männens motivation till att fortsätta behandlingen och därmed göra förändringen möjligt.

Mötet med de andra deltagarna är en central motivationsfaktor för att genomföra behandlingen. Känslan att man inte är ensam, att man delar med sig av sina egna erfarenheter, att man känner igen sig, att se värre konsekvenser för andra deltagare är viktiga faktorer i förändringsarbetet.

Motivationen verkar vara motorn eller drivkraften i själva förändringsarbetet. Denna undersökning pekar i riktning att motivationen verkligen är en dynamisk och föränderlig process som påverkas av många olika komponenter, inte minst i relation till andra människor.

Nyckelord: Motivation, våld och behandling.

Keywords: Motivational, violent and treatment.

1. Inledning

För våldsbeteende i nära relationer har man under senare år börjat utveckla behandlingsmetoder. Att hjälpa kvinnor som blir utsatta för våld också genom att försöka hjälpa våldsutövarna att sluta använda våld är angeläget och långt ifrån lätt. Motivation brukar lyftas fram som en viktig faktor när någon ska genomgå ett krävande förändringsarbete och torde vara i allra högsta grad betydelsefullt när någon ska orka se sitt våldsbeteende som ett eget problem som man måste ta ansvar för och göra något åt.

Det finns mycket kunskap och forskning kring motivationsprocessen inom beroendeproblematik både internationellt och i Sverige. Motivationsprocessen kopplat till våld i nära relationer är under utveckling i Sverige.

Det finns olika studier och utvärderingar som är gjorda internationellt bland annat i Norge, Alternativ till Våld (ATV) som visar att de flesta män (67%) som kommer till ATV och som söker hjälp för sitt våldsbeteende själva har tagit kontakt (Rådkil, 2002, s.87). Många av dem blir dock pressade att ta kontakten, i första hand kommer den yttre pressen från deras partner. En mycket viktig del i motivationsprocessen i början av behandlingen av dessa män, är att öka motivationen från ett yttre tryck till en egen och inre motivation till förändring (Rådkil, 2002, s. 87). Här är det viktigt att hitta metoder och relevant kunskap för att systematiskt stimulera och organisera denna vandring från utifrån till inifrån styrd efterfrågan. Motivationsprocessen kan sträcka sig från en stark egen inre målmedveten insiktsfull ”dragningskraft” med stor öppenhet för egen utveckling till ambivalens och skör känsla av att ”något måste förändras”. I det senare fallet är det oftast kopplat till yttre faktorer, exempelvis kris i relationen eller yttre krav på förändring (Nordh, Abarzúa Gonzalez, 2008).

Motivationskunskap som ämne håller på att förändras. Tidigare har man förutsatt att motivationen hos en människa är ett personlighetsdrag. Detta har lett till föreställningar om negativa karaktärsdrag hos en människa, som i sin tur har lett till slutsatsen att det är mycket litet som någon annan kan göra för att påverka motivationen. Numera anses att det finns olika sätt att öka människors inre motivation till förändring (López, Walker, Miller 2002, s. 4-5). Kliniker har kommit fram till det och har börjat integrera det som en del av sitt arbete för att locka fram motivation hos klienten. Man har kommit fram till att man inte behöver vänta passivt på att klienten ska ”bli motiverad” utan att det hör ihop med vad man gör eller inte gör, det vill säga att det växer fram utifrån en fruktsam interaktion (López, Walker, Miller 2002, s.5).

Vad är det för mekanismer som sätter människor i rörelse att vilja förändra olika beteenden som har föranlett lidande i människans liv?

Vad är det för mekanismer/faktorer som håller kvar viljan till förändring? Det är viktiga frågor som har ställts i olika sammanhang, inte minst inom olika behandlingssammanhang.

Denna studie gör en ansats att försöka bidra till att besvara dessa frågor.

Undersökningen syftar till att ta reda på vilka betingelser som motiverar män att söka hjälp för sitt våldsbeteende samt vilka betingelser som gör att män håller kvar motivationen för att fullfölja sin behandling och därmed göra förändringen möjlig.

2. Bakgrund

2.1 Tidigare forskning kring motivation och behandling

För att hitta tidigare studier på ämnet förändringsmotivation hos män som utövar våld i nära relation genomfördes en sökning i databaserna Psyc och DiVA. Sökord som användes var violent domestic, vilolent, motivational, våld i nära relation, motivation.

Artiklarna valdes utifrån titlarna som ansågs relevanta utifrån syftet med denna studie.

Litteraturvalet för denna studie skedde även genom sökning på den litteratur som Mansmottagningen mot våld i Uppsala rekommenderar. Den litteraturen används på olika utbildningar med inriktning mot att arbeta med mäns våld i nära relationer.

Behandling

I Boken *Mens Vold mot Kvinnor* (Råkil, 2002, s.94) citeras Edelson och Tolman (1992) som gjorde en genomgång av forskning kring faktorer som sannolikt blir avgörande för om man fullföljer/genomför sin behandling och som kan ge en anvisning om anledningen till att man avbryter behandlingen.

Här kommer några exempel på faktorer som enligt forskningen blir avgörande om man fullföljer behandlingen eller inte. De kom fram till följande slutsatser:

- a) Män som inte kommer frivilligt till behandlingen är i många fall ”motståndare” av behandlingen.
- b) Att man deltar i liknade program utan att vara dömd betyder sannolikt inte att man ”frivilligt” kommer till behandlingen. Motivationen att söka hjälp påverkas oftast av att kvinnan hotar med att lämna mannen eller redan har lämnat honom. Männens i det fallet söker hjälp för att rädda förhållandet.

Edelson och Tolman kallar män som söker behandling utan dom för ”socialt tvång”. Det som blir avgörande för om män genomför/fullföljer behandlingen är hur mycket han tänker satsa/investera i förhållandet och graden av ångest han känner. Vid avbrott i förhållandet reduceras mannens motivation för behandlingen. De kom också fram till att om mannen får en ny partner vill han oftast lägga ansvaret för våldet på sin tidigare partner.

I Boken *Mens Vold mot Kvinnor* (Råkil, 2002, s.94-95) citeras även Daly och Pelowski (2000) som även gjort en väldigt grundlig undersökning kring avbrytande av olika behandlingsprogram för män som utövar våld mot kvinnor.

De fann att det är större risk för bortfall när mannen som börjar sin behandling är ogift, arbetslös, har låg inkomst, är barnlös, har kriminell bakgrund/registerblad eller har ett alkoholproblem. De kom också fram till att det spelar roll om mannen har psykiska problem eller är dömd till behandling eller inte. Mannens ålder, är däremot inte relaterad till bortfallet. När Daly och Pelowski gick igenom sina studier kom de fram till att andelen män som avbröt behandlingen varierade mellan 22% och 99%.

Daly och Pelowski varnar mot att ta in män i behandlingen när utsikten för bortfall är mycket hög. De motiverar detta eller grundar detta med att beskriva att många av männens partners lägger stort hopp för förändring i hans behandling. Detta kan medföra stora risker för kvinnan och eventuella barn att stanna kvar i ett förhållande då misshandeln fortsätter.

Till sist rekommenderar de tre åtgärder för att minska bortfall:

- 1) Bearbeta andra problem än våldet
- 2) Information om behandlingsinnehåll till mannen i början av behandlingen
- 3) Utforskning av grad av enighet om behandlingens mål.

2.2 Våld mot kvinnor i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer har ökat under de senaste tjugo åren enligt brottsstatistiken (Olsson och Wiklund, 1997, s.23). År 2007 polisanmäldes 26. 600 fall av våld mot en kvinna, av dessa är 19. 400 våld där mannen och kvinnan är bekanta. Man vet också att det finns ett mörkertal det vill säga att det är många brott som inte anmäls och därmed inte kommer till statistiken. Detta skapar en svårighet att mäta det faktiska våldet i nära relationer i Sverige (Heimer, Sandberg, 2008).

Våldet som är riktat till en partner består inte bara av ett fysiskt angrepp utan handlar även om psykiskt våld som har till syfte att skrämja, skada eller kränka för att styra eller dominera den andra med hjälp av en bakomliggande makt eller hotbild (Isdal, 2001, s.47).

Erfarenheterna som finns på Alternativ till våld, (ATV) i Norge som arbetar med män som utövar våld i nära relationer visar att många män som söker hjälp för sitt våldsbeteende har mycket lite kunskap om eller förståelse för andra varianter av våld än fysiskt våld. Andra exempel är psykiska våldsformer som nedlåtande eller nedvärderande kommentarer eller olika typer av kontrollerande beteende som korsförhör om var partner har varit, övervakning eller kontroll över ringningar från hennes mobil. Förståelsen för den formen av utövande av våld blir mycket tydligare för männen efter en tid i behandlingen och efter att det fysiska våldet har upphört (Rådkil, 2002, s. 96).

Våldet kan komma tidigt i en relation eller efter många år. Att våldet kommer tidigt i en relation menas inom fem år efter att paret har träffats och första våldsincidenten kommer oftast vid första graviditeten (Heimer och Posse , 2003, s. 27).

Det är mycket viktigt att tydliggöra eller definiera vad våldet är så att vi inte reducerar våldet till enbart fysiska handlingar som till exempel slag eller sparkar som ett fysiskt maktmedel för att skada andra.

”Våld är varje handling riktat mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin egen vilja eller avstå från att göra något den vill”(Isdal, 2001, s. 34).

Man kan säga utifrån den definitionen att det finns två viktiga och centrala aspekter av våldshandlingen. Den första är att orsaka smärta, skada, fruktan eller kränkning/inskränkning. Den andra är att handlingen är målinriktad, den fyller en funktion som ett försök att påverka eller ha kontroll och makt över den andras beteende (Isdal, 2001, s. 41).

2.3 Alkohol och våld

Misshandlade kvinnor uppger ofta att deras män har alkoholproblem och att detta är orsaken till att de utsätts för våld (Olsson och Wiklund, s.39).

Tolman och Bennet (Rådkil, 2002, s. 93) hävdar att våld som uppstår i relation till alkoholbruk inte uppstår som en konsekvens till akut alkoholförgiftning utan snarare till ett mer kroniskt intag av alkohol. Man gör ofta en koppling mellan alkoholspåverkan och våld i nära relationer.

Gelles visar tydligt att det finns ett samband mellan berusning och våld, men absolut inte att det är det direkta orsaksförhållandet (Rådkil, 2002, s. 93). Detta bekräftar vår erfarenhet även här i Sverige/Uppsala att våld inte enbart förknippas med alkoholintag.

2.4 Hur arbetar man med våldet i nära relationer?

En metod som man har hämtat från Norge för att arbeta med våld i nära relationer är den som vid Mansmottagningen mot våld i Uppsala kallas för VASKA- metoden.

V står för våld som ska gås igenom noggrann med våldsverkaren. Här pratar man om det som hände, hur, varför, när etc. Allt för att göra våldet synligt.

A står för ansvar. Här blir det tydligt att det inte finns något som rättfärdiga våldshandlingar.

S står för sammanhang. Det vill säga dynamiken bakom våldet. Egna erfarenheter av våld, attityder, värderingar, egen historik.

K står för konsekvenser. Vad har det för konsekvenser för alla inblandade. Kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser.

A står för att hitta andra alternativ till att agera/reagera i olika situationer som är mera konstruktiva i människans liv.

2.5 Hinder för förändring vid våldsbeteende

Förnekande

Förnekande av våldsbeteende är vanlig hos män som utövar våld i nära relationer.

Våldsutövaren som förnekar våldet gentemot sin partner eller känner att han inte behöver hjälp hoppar av behandlingen i högre utsträckningen än andra män i samma situation.

Det finns några studier som visar att män som befinner sig i den transteoretiska modellen (se nedan) i för -begrundan stadiet (precontemplation) där det även ingår förnekande är betydligt mindre mottaglig för positiva förändringar under behandlingstiden (Katreena L. Scott, Colin B King, University of Toronto, s.4008-4009).

Resistens/ Ambivalens

Ambivalensen är en faktor som alltid finns i förändringsprocessen. Studien ovan (Katreena et al) visar att utvecklingen av en positiv förändring är starkt relaterad till en känsla av ökade fördelar.

Den visar också att våldsutövaren som förnekar eller inte är beredd att erkänna/avslöja ett beteendeproblem kunde se mindre fördelar och mer nackdelar med att göra en förändring än våldsutövaren/misshandlaren som var mer motiverade för en förändring.

3. Motivation

Begreppet motivation kan härledas ur latinets *movere* som betyder att röra sig (Stensmo, 1997, s.97) . Vad är det för faktorer som sätter igång energi och håller kvar riktningen för att uppnå något eller undvika något?

Enligt National encyklopedin definieras motivation som en sammanfattande term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar beteendet (National encyklopedin 1994 i volym 13, s.474).

En av de äldsta tankarna om motivation finns hos filosofen Epikuros och hedonismen. Epikros beskrev att människan eftersträvar lust och söker undvika olust.

Lust – olust principen enligt hedonismen handlar om att människan rör sig mot sitt mål som är förknippade med välbefinnande, behag och avlägsnar sig från mål som är förenad med smärta, obehag (Stensmo, 1997, s.97-98).

Ferenczis beskriver även något liknande som andra psykoanalytiker har inspirerats av nämligen att den nyfödda människan strävar efter att uppnå någon sort tillfredsställelse och undvika, ignorera den otillfredsställande verkligheten (Igra, 1993 s. 49).

Det finns tydligen en inre drifkraft vilken ger upphov till handlingar i riktningen mot något mål (Angelöw, 1991, s. 87).

3.1 Olika beskrivningar av motivation

Gunn Imsen definierar i sin bok *Elevens värld* (Imsen, 2005, s. 459) motivationen som något som förorsakar aktivitet och som något som håller rörelsen igång och som präglas av mål och mening.

Hon beskriver tre dimensioner av det mänskliga psyket som samspelar med varandra som hänger nära samman. De tre komponenterna är tankarna (förnuft), känslor och motivation. Motivationen kommer fram ur samspelet mellan förnuft och känslor.

Hon kallar denna tredelning för ”psykisk trilogi”. Hon beskriver att motivationen även hör ihop med vilket värderingssystem/ram man har. Det vill säga det handlar om vad individen tycker är rätt, bra dåligt, väsentligt och oväsentligt och även den kulturella tillhörigheten som bakgrund bidrar till att forma en referensram för människans motivationssystem.

Bosse Angelöw konstaterar i sin bok *Det goda förändringsarbetet* att innebörden av motivationen handlar om att eftersträva att förverkliga någon form av mål/behov, vilka befinner sig i ett tillstånd av förändring.

Angelöw beskriver i sin motivationsmodell att viljan till förändringsarbete är mycket väsentlig under förändringsprocessen och är starkt sammankopplad med en önskan om eller insikt om nödvändigheten, angelägenheten att en förändring måste äga rum

Här kommer en kort beskrivning av hans motivationsmodell (Angelöw, 1991 s. 89):

Förutsättningar för motivation	Värden som skapas
Vilja	En önskan om och insikt om behov av förändringar. Viljan är motorn i själva förändringsarbetet
Delaktighet	Makt och möjlighet att genomdriva förändringar
Tilltro	Omgivningens positiva attityder stärker den enskildes förmåga att genomföra förändring
Självförtroende	Tro på egen förmågan att förändra
Information och kunskap	Ger en realistisk och tydlig bild av möjliga förändringar
Trygghet	En känsla av trygghet är nödvändig för att man ska vilja förändra.

De amerikanska psykologerna James Prochaska och Carlo DiClemente har forskat de senaste femton åren och har försökt att få ihop pusslet om hur människor avsiktligt förändrar sitt beteende med och utan psykoterapi.

De skapade en modell där förändringen av ett beteende betraktades som en rörelse som passerar fem olika stadier. De arbetade med enbart fyra stadier från början men den senaste forskningen visade och stödde att förberedelse (preparation) stadiet också var en viktig del av förändringscykel. Därefter resulterade denna modell i fem stadier. De kallade denna modell för Den transteoretiska modellen (Prochaska, DiClemente, Norcross, 1992 s.1102-1103). Modellen handlar om att i varje stadium är individen mer eller mindre mottaglig för olika typer av påverkan beroende på var individen rör sig och befinner sig i sin förändringscykel.

Här kommer en kort beskrivning av de fem stadierna i Den transteoretiska motivationsmodellen:

”För-begrundan” (Precontemplation). Det är ett stadium där man inte har för avsikt att förändra beteenden inom överskådlig framtid. Det vill säga att individen inte uppfattar sig ha något problem av beteende ifråga eller att man inte har tänkt eller reflekterat kring det. Det är vanligt om individen börjar något sorts behandling på grund av yttre tryck. Till exempel i form av nära anhörigs yttre tryck.

Det kännetecknas av att individen visar intresse så länge det yttre trycket finns. Motstånd att erkänna och modifiera problemet kännetecknar även denna fas. Att känslomässigt uppleva sin problematik och även kunskap eller insikt om hur det påverkar omgivningen är viktiga faktorer för förändringsprocessen.

Nästa stadium kallas för ”Begrundan” (Contemplation). Det är ett stadium där individen är medveten om att problemet existerar och tänker allvarligt på att övervinna det men har inte åtagit sig att sätta det i handling. I det här stadiet kan man fastna under en lång tid.

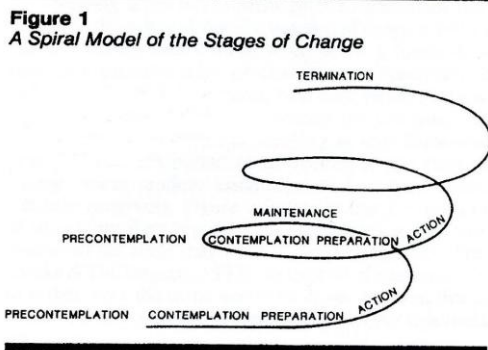
Här finns en studie som gjordes när det gällde individer som själva ville sluta röka. De följde två hundra personer. Det visade sig att de stannade i det stadiet i ca två år utan att sätta sig i handling, i rörelse mot en förändring. Det som typiskt kännetecknar detta stadium är att man vill men inte riktigt nu.

Nästa stadium kallas för ”Förberedelse”(Preparation). Individen i detta stadium planerar/avser göra förändringen under den närmaste tiden. Vissa undersökare föredrar att kalla detta stadium för ett tydligt energiskt stadium av rörelse. Här drar man slutsatser och fattar beslut om förändring. Här kan man skapa en genomtänkt strategi att genomföra handlingen.

Nästa stadium kallas för ”Handling”(Action). Det är ett stadium där individen modifierar sitt beteende, erfarenheter eller miljön för att övervinna problemet. Här krävs ett åtagande som tar tid och energi. Här hamnar individens nya beteenden, tänkande och ansträngningar i fokus.

”Bibehållande”(Maintenance) är det femte stadiet. Det är ett stadium där individen jobbar/anstränger sig för att inte få återfall och även konsolidera vinsterna som har uppnått.

Fig 1 A Spiral Model of the Stages of change

American Psychologist September 1992, s 1102, Prochaska

Figuren illustrerar hur människor rör sig i olika förändringsstadier. Spiralen visar att människor går från "Begrundan" (contemplation) till "Förberedelse" (Preparation) till "Handling" (Action) till "Bibehållande" (Maintenance) men de flesta människor får återfall. Återfallet leder till att människor går tillbaka till det tidigare stadiet. Detta upplevs oftast som ett misslyckande och väcker känslor av skuld och skam. Detta kan leda till att man går tillbaka till "Förgrundan" (Precontemplation) för att åter igen stanna där en tid. (Prochaska, DiClemente, Norcross. S.1104).

3.2 Ett nytt perspektiv på motivation

Metoden – Motiverande Samtal (MI)

Det finns ett antal motivationsmodeller som beskriver motivationsprocessen vid olika beteendeförändringar inom olika behandlingsområden. Det finns olika studier och forskning kring motivationsprocessen, främst inom beroendeproblematik, men fokus har breddats från beroendeproblematik till andra problemområde där förändring av beteenden är nödvändigt. Willian R Miller är professor i psykologi och psykiatri vid universitetet i New Mexico och Stephen Rollnick är professor vid fakulteten för Department of General Practice vid College of Medicine vid universitet i Wales. Båda två har forskat och skrivit ett antal böcker som handlar om olika beteendeförändringar inom beroendebehandling och andra hälsofrågor (Barth, Näsholm, 2007, s. 59).

Deras metod, MI, har använts inom olika områden till exempel allmänmedicinsk vård, hälsobefrämjande åtgärder, socialt arbete och även nu inom kriminalvården. Man kan säga att användandet av metoden har vidgats från beroendeproblematik till förändring av olika beteenden i allmänhet. MI som metod präglas av nyfikenhet, respekt, empati, värme och äkthet (Barth, Näsholm, 2007).

Teorin om MI

Miller och Rollnicks grund bygger på olika studier som har gjorts vid universitet i New Mexico inom alkoholkonsumtion och beroendeproblematik (Miller, Rollnick, 2002, si. 21).

De beskriver väldigt tydligt att motivationen handlar framför allt om interpersonella processer.

Willian R Miller och Stephen Rollnick hävdar att motivationen inte bör betraktas som en egenskap utan som en levande process som manifesteras ur en dynamisk interaktion mellan terapeuten och klienten.

Miller och Rollnicksmodell har inspirerats och påverkats av Carl Rogers och Thomas Gordon som kom fram till att resultatet av behandlingen huvudsakligen har att göra med interaktionen mellan terapeut och klient (Miller, Rollnick, 2002, s.20-21).

De försöker avdramatisera eller avlasta klientens skuld och därmed kommer de ifrån myten om att man kan lösa sina problem bara man verkligen vill. Här kommer några av de nya perspektiv på motivation som är relevant i denna studie.

a) Motivation är interpersonellt fenomen, någonting som inträffar och förändras inom ramen för mänskliga relationer.

b) Motivation kan definieras som inre likaväl som yttre. Fastän det är möjligt att tvinga fram beteendeförändring när man har kontroll över yttre kontingenser (t ex sanktioner) så är sannolikheten för beteendeförändring högre om den är förankrad i inre motivation.

c) Inre motivation framkallas från personen snarare än förmedlas och sätts in i personen (López, Walker, Miller, 2002, s. 4- 5).

Miller och Rollnick definierar motivation som ett tillstånd av att vara redo eller vilja förändras. De beskriver detta tillstånd som något som inte är statiskt utan snarare något som förändras, varierar och framför allt något som kan påverkas utifrån (Miller, Rollnick 1991, s.14).

3.3 Vilja, kunna, redo

Miller och Rollnick presenterar tre viktiga komponenter för att förstå vad motivation är nämligen ”ready”, ”willing” och ”able”. Man skulle säga att man är redo, villig och i stånd att eller kunna. Man kan vara villig men inte kunna, eller villig och kunna men inte vara beredd. Ju mer ett av dessa element ökar, desto större är sannolikheten att förändring kommer att inträffa. På engelska när en person är särskilt motiverad att göra någonting säger man att han är ”ready, willing and able” att göra det. Det kan vara en klok idé att använda sig av de här aspekterna i motivationsbegreppet (López, Walker, Miller, 2002, s. 7-8).

Miller och Rollnick beskriver motivationsprocessen som en vågskål där de placerar upplevda fördelar och nackdelar med förändring. Motivationsskålen varierar och pendlar mellan de två sidorna beroende på upplevda fördelar och nackdelar hos personen (Miller och Rollnick, 1991, s. 23- 24).

Av pendlingen mellan fördelarna och nackdelarna i vågskålen kan man förstå att det uppstår en ambivalens som består av en känslomässig konflikt där personen samtidigt upplever fördelar och nackdelar med både den nuvarande situationen och med en eventuell förändring. Miller och Rollnick beskriver ambivalensen som en inre konflikt där personen kan säga ”I`ve come for help”, och i nästa mening blir det ”but it`s not that serious”. Ambivalensen beskrivs som ett tillstånd där det finns olika krafter i motivationen (Miller och Rollnick, 1991 s.36). Vissa människor är villiga att genomföra förändring, men saknar tilltro till att de kommer att lyckas. Andra är väldigt säkra på sig själva men ser ingen större anledning till att genomföra förändringen. Sen finns det de som både vill och kan, men ändå inte är beredda. Var och en av dessa ställer oss inför motivationella utmaningar (López, Walker, Miller, 2002,s.7).

3.4 Motivationen kan påverkas

I kriminalvårdens skrift *Vad är motivation till förändring?* beskrivs att forskningen har visat att det är möjligt för kliniker att öka människors motivation till förändring.

En väsentlig fråga blir i det här sammanhanget egentligen inte om klienten är motiverad eller inte utan hur man kan öka deras motivation till förändring.

Det är en spännande förändring i motivationsbegreppet som håller på att ske nu. Forskningen visar bland annat på ett mycket mer optimistiskt perspektiv som syftar till att det är möjligt att påverka klientens motivation inte minst av en behandlare/terapeut som inte har ett styrande förhållningssätt utan ett mer empatiskt och reflektivt lyssnande.

3.5 Syfte och frågeställningarna

Undersökningens syfte är att beskriva olika betingelser som motiverar män att söka hjälp för sitt våldsutövande i nära relationer och att beskriva olika betingelser som är avgörande för om man fullföljer den planerade behandling eller inte.

1. Hur beskriver männen betingelserna som motiverar dem att söka hjälp för sitt våldsbeteende?
2. Hur beskriver männen betingelserna som är avgörande för om de fullföljer den planerade behandlingen eller inte?
3. Kan de här beskrivningarna ge idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att män fullföljer behandlingen som syftar till att man ska sluta använda våld.

4. Metod

Studien är en undersökning baserad på intervjuer med tre män som har utövat våld i nära relationer och som har sökt hjälp på en krismottagning eller blivit dömda att delta i behandling för sitt våld gentemot sin partner.

Intervjuformen är halvstrukturerad och syftet med den kvalitativa intervjun är att få fylliga beskrivningar om motivation och förändringsprocesser under behandlingstiden. Den kvalitativa metoden ger även en möjlighet att skapa en givande interaktion vilket inte finns med vid andra metoder.

4.1 Urval

Valet av intervjupersoner styrdes utifrån tiden som intervjun startade. Alla nya män som kom i kontakt med mottagningen vid undersökningens start blev tillfrågade skriftligt och muntligt av personalen på mottagningen. Det var under februari och mars 2009. Personalen presenterade undersökningen och frågade om de ville bli intervjuade. Kriterierna var att alla män som kom i kontakt med mottagningen var välkomna att delta i undersökningen, även män som hade blivit dömda till gruppbehandling för sitt våld. Vid den tidpunkten var det endast tre män som var aktuella för att börja sin behandling, alla tre tackade ja till undersökningen, det vill säga inga bortfall rapporterades.

Vid första intervjuträffen gavs först utrymme för en presentation av intervjuaren och även en mer detaljerad information om undersökningssyftet, bakgrund och andra etiska aspekter kring deltagande i undersökningen. Anledningen till detta var att männen kunde ställa direkta frågor till intervjuaren och därmed ta ställning till fortsatt deltagande i undersökningen.

4.2 Tillvägagångssätt

Tre män intervjuades tre gånger under sin behandlingstid. Det vill säga i början av behandlingen, i mitten och vid avslutningen. Huvudfrågan vid första intervjutillfället var vilka betingelser som hade föranlett att de hade tagit emot hjälp för sitt våldsutövande.

Samma män intervjuades igen i mitten av behandlingen och huvudfrågan vid det tillfället var vilka betingelser som gjorde att de fortsatte behandlingen.

Samma män intervjuades i slutet av behandlingen. Huvudfrågan handlade vid det tillfället om vilka betingelser som de ansåg hade bidragit till huruvida de fullföljde behandlingen.

Intervjuerna genomfördes under sammanlagt sex månader. Eftersom intervjumaterialet är mycket känsligt har intervjuaren redan på utskrivningsstadiet dolt identiteten hos de intervjuade och gett dem en bokstav för att undvika att någon ska känna igen något.

Det kändes väldigt viktigt att värna en hög konfidentialitet för intervjupersonerna och även den institution som berörs i undersökningen.

Kvale beskriver att det inte är någon lätt uppgift att skriva ut intervjuer utan att det är en tolkande process i sig och att denna omvandling från intervjuer från muntligt samtal till skriven text har mycket lite uppmärksammats (Kvale, 2007).

Nackdelar med bandinspelning är att man inte fångar upp de olika kroppsuttryck för analys och tolkning som till exempel med videobandspelare. Bandspelningskvalitet har varit en mycket viktig faktor för undvika alla sorters ljudstörningar och även miljön som intervjuerna skedde i var en lugn/tyst och trygg plats från alla möjliga störmoment som till exempel telefoner, folk som ringer på etc.

4.3 Datainsamling

Intervjuaren utformade intervjuguiderna (se bil 1, 2 och 3). Frågorna i den första intervjuguiden handlade främst om männens bakgrund, deras våld och motiv till att de hade sökt hjälp för sitt våldsbeteende. I den andra intervjuguiden berördes främst deras motiv till att fortsätta gå i behandlingen. I den tredje intervjuguiden handlade om deras motiv till att de hade fullföljt sin behandling och även eventuella förändringar från det första och andra intervjutillfället. Intervjuerna var halvstrukturerade och genomfördes med stöd av intervjuguiderna. Alla intervjuerna genomfördes på helgerna på samma mottagning som männen genomgick sin behandling.

4.4 Bearbetning av intervjumaterial

Varje intervju har tagit mellan 45 min till 60 min. Intervjuerna skrevs så detaljerat som möjligt för att sedan kunna vara en bra grund för analysen och tolkningen. Det blev nio intervjuer sammanlagt för analys. Det tog ungefär en och en halv timme att skriva varje intervju. Varje personintervju lästes först igenom för att skaffa sig ett allmänt intryck av intervjumaterialet. Nästa steg blev att sortera alla beskrivningar utifrån frågorna i varje intervjuguide. Det gjordes genom att markera med olika färger texten som till exempel hörde till samma fråga för alla intervjupersoner. Sedan togs alla citat från denna färgade text och placerades under varje fråga i intervjuguiden. Syftet med denna struktur var att vara så deskriptiv som möjligt utifrån frågeställningarna i undersökningen. Det som lämnades kvar var olika upprepningar från svaren för varje intervjutillfälle och även ämnen som inte hörde till undersökningens syfte. Intervjumaterial som till exempel lämnades kvar handlade mer om detaljer i våldsanamnesen både tidigare och nuvarande våld.

I nästa steg handlade det om att göra olika jämförelser mellan varje intervjuperson och varje intervjutillfälle.

Slutligen har olika intervjuцитат använts för att besvara intervjufrågorna. Direkta citat återges i kursiverad stil i resultatavsnittet för vidare analys.

5. Resultat

Intervjupersonerna är tre män mellan 31 och 42 år. Alla har ett arbete. Alla tre har utövat fysiskt våld mot sin partner och två av dem har blivit åtalade och dömda för detta. Den tredje mannen sökte hjälp frivilligt från början men blev åtalad och dömd för grov kvinnofridskränkning mellan första och andra intervjutillfället. Två av männen hade blivit dömda för kvinnomisshandel tidigare och dömdes då till samhällstjänst. Samtliga män levde fortfarande ihop med sin partner under tiden intervjuerna gjordes. Två av intervjupersonerna hade egna biologiska barn och en intervjuperson var styvpappa till två barn.

Presentationen av undersökningen har strukturerats på så sätt att varje intervjupersons svar redovisas var för sig uppdelat på de tre intervjutillfällena. Intervjupersonerna har kodats med en bokstav. Intervjumaterialet inleds med en kort bakgrund av varje person. Presentationen av resultatet har strukturerats efter de frågor som togs upp vid varje intervjutillfälle. Under dessa frågor tas de valda delarna av männens beskrivningar upp med citat i kursiverad stil. Sedan görs en kort sammanfattning av varje intervjuperson utifrån frågeställningarna i undersökningen. Slutligen tas gemensamma faktorer upp för alla tre män åter igen utifrån frågeställningarna i denna undersökning.

5.1 Intervjuperson A

5.1.1 Bakgrund

A är dömd till misshandel i nära relationer. Han blev dömd att delta i gruppbehandlingen under en termin, 20 gånger. Han är i början av sin behandling, han har använt fysiskt våld gentemot sin nuvarande sambo.

Det tog ca sex månader innan rättegången ägde rum. Det här är andra gången som han blev anmäld för ha utövat våld gentemot sin sambo.

Han hade inte sökt hjälp tidigare. Andledningen till att han inte har sökt hjälp tidigare är att ”Det hände en gång men ingen mer trodde man, jag trodde att jag kunde hantera det själv”, ”Jag hade druckit lite för mycket”. Sambon anmälde honom och han fick samhällstjänst första gången. Han träffade samma handläggare från Frivården båda gångerna. Handläggaren frågade honom första gången de träffades om det hade hänt tidigare. ”Det var första gången då, vi trodde att det var en engångsföreteelse. Jag tyckte att det fanns såna som är värre men nu tänker jag att det är ett slag för mycket, man kränker lika mycket för det”

5.1.2 A- första intervjun

Vad är det som har hindrat dig att söka hjälp tidigare?

Jag har inte trott tidigare att jag har haft något problem

Har du egna erfarenheter av andras våldsutövande?

Jag har sett mycket våld på stan och sedan har jag fått sett att morsan har fått stryk, hon har blivit slagen av olika karlar som hon har haft, det var ganska ofta.

Vilken tror du är anledningen till att du har använt våld?

I trängda situationer ilskan tar över. Jag handlar med våld istället för att lösa det på ett annat sätt. Jag tror inte att barndomsupplevelserna har påverkat mig. Jag ville att hon skulle sticka därifrån, jag ville få iväg henne. Jag har varit ganska svartsjuk

Vad var det som gjorde att du började behandlingen just nu?

Handläggaren hade detta förslag att gå i en grupp med män som också hade använt våld i nära relationer och att många var positiva när de hade gått behandlingen. Jag hade inte gått här annars, den här gången tyckte jag inte heller att det var ett stort problem.

Vad tänkte du då när du satt på häktet?

Jag började tänka där att jag inte kunde hantera ilskan men att nästa gång skulle jag klara av det och jag började tänka att det händer mig aldrig när jag är nykter. Jag tog för givet att vi skulle fortsätta vara ihop med min sambo. Jag tänkte att detta problem skulle vi fixa ihop. Vi hann bo ihop när vi fick domen.

När tänkte du första gången att du behövde hjälp med ditt våldsbeteende?

Jag tror att när jag kom hit började jag se andra saker. Vändpunkten var när jag började behandlingen. Jag började höra andra hur de gjorde, det var många saker som blev självklara, jag började inse mitt eget ansvar för mina reaktioner. Jag trodde inte heller att det var ett stort problem och inte för min sambo heller.

Vad är ditt mål med att delta i behandlingen?

Att tänka annorlunda, att det inte ska hända igen, att hantera ilskan på ett annat sätt, att lösa problem utan våld.

Vad krävs av dig för att uppnå ditt mål?

Att tänka annorlunda än vad jag har gjort då. Att jag kan gå därifrån.

Vad är det som har varit svårast med att söka hjälp?

Blyghet, osäkerhet och skam.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Att sitta i fängelse, mista familjen, vänner och jobbet.

Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du söker hjälp för ditt våldsbeteende?

Att bli lugnare person, Att tillåta mig vara arg utan att använda våld

Vad tror du kommer att vara svårast för att nå ditt mål?

Att sluta dricka helt, det kan bli svårt.

Vad tycker dina närstående om att du går i behandlingen?

Jag börjar tänka att min sambo kanske också behöver hjälp, men att hon behöver inse det själv. Jag var förvånad över när jag blev släppt från häktet att ingen hade ringt till min sambo för att informera henne, tänk om jag hade varit livsfarlig.

På vilket sätt har gruppledarna underlättat för dig att nå ditt mål?

De delar med sig om hur andra har hanterat olika situationer, de är öppna och bra.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig att nå ditt mål?
Att de berättar sina saker, att de delar med sig av sina erfarenheter.

Berätta hur kontakten har varit hittills?
Det har varit bra, kanske några enskilda möten under tiden, då är det bara fokus på mig. Andra män kan komma tillbaka för att få stöd i vissa frågor, det är bra.

5.1.3 A - andra intervjun

Vad tror du själv är anledningen till att du har använt våld?
Svartsjuka och alkohol, det är en kombination.

Vad är ditt mål nu att fortsätta gå i behandlingen?
Att ändra beteende, att det inte är värt att utsätta andra och mig också. Jag skadar mig själv och andra.

Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta sträva mot ditt mål?
Att drar ner på alkoholen, att handskas med min svartsjuka. Att bli nykterist.

Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att fortsätta gå i behandlingen?
Jag tyckte från början att det var svårt att vistas i en stor grupp, men nu kan jag se att alla har samma problem, samma brott det gick lättare nu.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?
Jag förlorar familjen, jag hamnar i fängelse, rädsla att dricka mer då för att trösta sig.

Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du fortsätter få hjälp för ditt våldsbeteende?
Jag har insett att man inte får säga vad som helst, förnedra folk, det är inte bra för relationen.

Vad tror du kommer att vara svårast med att fortsätta gå i behandlingen för att nå ditt mål?
Det kan vara svårt att sluta helt med alkoholen, att sluta dricka, jag har redan minskat alkoholkonsumtionen.

Vad tycker dina närstående om att du fortsätter behandlingen?
Mina närstående tycker redan att det har blivit bättre, jag blir gladare av att höra det

På vilket sätt har gruppledarna underlättat för dig att nå ditt mål?
De har hjälpt mig att se konsekvenserna med att fortsätta dricka alkohol.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig att nå ditt mål?
Att lyssna på olika berättelser, att träffa andra.

5.1.4 A- tredje intervjun

Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?:

Att jag har använt alkohol och jag var mycket svartsjuk. Jag har lärt mig att hantera och förstå svartsjuka, att det handlade om dålig självkänsla.

Vad är det som har gjort att du har gått i behandlingen enligt planeringen?

Att jag har insett att det var värdefullt för mig att gå här. Även om jag var dömd att komma hit var jag inte tvingad. Jag tror att det hjälper bättre än att sitta i fängelse.

Hur tänker du nu kring behovet att få hjälp med ditt våldsbeteende?

Jag har fått hjälp med att hantera mina känslor nu. Jag har fått bättre självkänsla, Jag måste dra ner på drickandet. Jag har fått bra hjälp, jag kommer inte använda något våld mer.

Vad är ditt mål nu när du har gått behandlingen?

Familjen är nummer ett nu, vi ska ha det bra, inte mer våld. Jag har beslutat att inte dricka något mer.

Vad tänker du nu att det krävs av dig?

Att jag slutar dricka.

Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att ha gått i behandlingen?

Min blyghet, självkänsla, att man kan berätta saker för andra. Jag har svårt att hitta ord.

Kan du se några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Jag förlorar familjen, vänner, jobbet.

Kan du se några fördelar för dig och omgivningen med att du har gått i behandlingen?

Att jag trivs med mig själv, mår bra.

Vad tror du att det kommer att vara det som gör svårast för dig att upprätthålla ditt mål efter du har slutat behandlingen?

Det är att jag faller dit och dricker.

Vad tycker dina närstående nu när du har gått behandlingen?

De tycker att det har varit väldigt bra. Hon har sagt det flera gånger.

På vilket sätt har gruppledarna underlättat för dig att nå ditt mål?

Deras berättelser, de har alltid ett tema.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig att nå ditt mål?

Att man lyssnar på varandra, man känner igen sig, man kan tänka sig in i vissa situationer. Jag tror att jag kommer att hantera laddade situationer på ett annorlunda sätt.

Hur har kontakten med mottagningen varit under tiden du gick i behandlingen?

Kontakten har varit bra, viktigt att jag även har fått egen tid, enskilda samtal.

Jag har lärt mig att jag är en viktig person, att det känns tryggt att ringa hit om man funderar på något.

5.1.5 Sammanfattning av intervju med A

- Hur beskriver A betingelserna som motiverar att söka hjälp för sitt våldsbeteende?

Mötet med sin handläggare var en viktig faktor för att A började behandlingen. A lägger stor vikt vid det mötet. A säger att han inte hade gått där annars.

Inre hinder enligt A att söka hjälp har varit blyghet, osäkerhet och skam.

Yttre konsekvenserna att hamna i fängelse, mista familjen, vänner och jobbet och rädsla för att dricka mer var det främsta betingelserna att söka hjälp.

- Hur beskriver A betingelserna som är avgörande för om A fullföljer den planerade behandlingen eller inte?

Yttre konsekvenser att förlora familjen, hamnar i fängelse är viktiga faktorer för A att fullfölja den planerade behandlingen.

Att närstående har en positiv inställning för att A går i behandling är också ett yttre positiv faktor för A.

Relationen med de övriga deltagarna i gruppen har haft en positiv inverkan på As inre motivation. Det har hjälpt honom att förstå sitt eget ansvar för sina reaktioner. Att träffa andra, att höra andra, att få insikt att han inte är ensam och att känna igen sig är mycket viktiga faktorer för A.

Inre behov i form av att trivas med sig själv, må bättre och få bättre självkänsla är viktiga motivationsfaktorer för att fullfölja behandlingen

As inre känsla av att börja förstå och hantera olika känslor utan våld är även bidragande faktorer till att A fullföljer sin behandling.

A beskriver att gruppledarna har givit honom en struktur som han har haft nytta av

- Idéer om vilka behandlingsinslag bidrar till att A fullföljer behandlingen som syftar till att A slutar använda våld?

Interventioner från gruppledarna som fokuserar på konsekvenserna med att fortsätta dricka alkohol eller fortsätta använda våld upplever A att det hjälper honom att fortsätta behandlingen.

Det är viktigt att behandlaren skapar en struktur som låter alla deltagare få tid att beskriva och reflektera om sina erfarenheter.

5.2 Intervjuperson B

5.2.1 Bakgrund

B blev anmäld av sin nuvarande sambo. Hon anmälde honom för misshandel. B blev dömd till gruppbehandling under en termin, 20 gånger. B fick välja mellan två månaders fängelse eller gruppbehandling.

B har använt fysiskt våld tidigare, polisen kom hem till dem men ”det hände ingenting”. De har varit på familjerådgivningen tidigare. B har inte sökt hjälp tidigare för sitt våldsutövande.

5.2.2 B- första intervjun

Vad är det som har hindrat dig att söka hjälp tidigare?

Jag har inte tänkt på att söka hjälp tidigare.

Har du egna erfarenheter av andras våldsutövande?

Jag har inga egna erfarenheter som barn.

Vilken tror du är anledningen till att du har använt våld?

Därför att jag inte får gehör. Jag säger att hon inte förstår vad jag säger. Hon lyssnar inte på mig. Det har varit alkohol inblandat.

Vad var det som gjorde att du började behandlingen just nu?

För att jag blev dömd. Det blir svårt att fortsätta jobba om man väljer fängelse.

Hade du sökt hjälp om du inte hade blivit dömd?

Nej, för att jag tycker att det inte var så farligt. Allt är överdrivet på något sätt. Jag tycker att hon gick lite för långt med att anmäla mig.

Du tycker inte att du gick för långt?

Jo, det är mitt fel från början, men vi kunde ha pratat om det. Jag har inte behövt hjälp än. Jag ser det som en utbildning nu, att det är inte bortkastad tid. Jag hade först tänkt ta fängelse för att det inte skulle bli så utdraget. Jag tyckte att det var jobbigt att komma till gruppen men när jag var där så kändes det mycket bättre.

Vad är det ditt mål med att delta i behandlingen?

Jag har inte satt ett mål. Jag ville ge detta en chans för att förstå varför jag hade slagit min sambo, jag ville inte att det ska upprepas. Jag försöker veta var min gräns går.

Vad krävs av dig för att uppnå ditt mål?

Jag vill lära mig gå därifrån i stället för att konfronteras.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Kanske att jag sitter här igen. Att mina barn inte mår bra, och inte min sambo heller.

Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du söker hjälp för ditt våldsbeteende?

Jag vill inte sitta här, vill inte att det ska upprepas, jag vill lära känna mig själv.

Vad är det som har varit svårast för dig när det gäller att söka hjälp?

Jag ville ha samhällstjänst.

Vad tror du kommer att vara svårast för dig att nå ditt mål?

Att leva ihop med min sambo.

Vad tycker dina närstående om att du ska gå i behandlingen?

Hon vill se en förändring, att jag inte fortsätter använda våld. Att barnen ska säga att jag blir en bättre pappa.

På vilket sätt har gruppledarna underlättat för dig att nå ditt mål?
De kan dela med sig av sina egna erfarenheter.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig att nå ditt mål?
Att man kan känna igen sig, jag vill inte råka ut för att hamna i samma situation hemma.

Berätta hur kontakten med mottagningen har varit hittills?
Man känner sig som hemma.

5.2.3 B- andra intervjun

Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?
Det är i samband med alkoholen, det känns pressat hemma, det har varit jobbigt hemma på olika sätt. Jag känner mig maktlös när jag inte når fram. Jag skulle aldrig gå i behandling om jag inte varit dömd, det är inte frivilligt från min sida.

Vad är ditt mål att fortsätta gå i behandling?
Att bli en bättre medmänniska, att räkna till tio i stället.

Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta att sträva mot ditt mål?
Jag tycker att det är jobbigt att komma dit, jag missar jobbet. Det är inte våldsbiten utan det är alkoholbiten som är problemet.

Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att fortsätta gå i behandlingen?
Att sluta med alkoholen.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?
Att mista familjen, hon lämnar mig tillsammans med barnen. Fördelarna är att få mer förståelse och mer ödmjukhet.

Vad tycker dina närstående om att du fortsätter med behandlingen?
De vet inte så mycket, barnen vet ingenting.

På vilket sätt kan behandlaren/gruppledarna underlätta för dig för att fortsätta sträva mot ditt mål?
Det är bra att gruppledarna pratar om alkohol.

På vilket sätt kan gruppdeltagarna underlätta för dig att fortsätta sträva mot ditt mål?
Det är bra med de andra för att man kan dela med sig av sina erfarenheter.

Berätta hur kontakten med mottagningen har varit hittills?
Jag känner mig nöjd med mottagningen, jag får stöd.

5.2.4 B- tredje intervjun

Vad är det ditt mål nu när du har gått i behandlingen enligt planeringen?
Att dricka mindre, alkoholen förvärrar situationen när jag blir arg. Jag kan säga kränkande saker även när jag inte har druckit, men jag använder inte våld, att försöka leva ett bra liv.

Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att ha gått behandlingen?
Att ta ledigt från jobbet, de har inte någon ersättare.

Kan du se några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?
Att hamna i fängelse, att familjen blir orolig

Kan du se några fördelar för dig och din omgivning med att du har gått i behandlingen för ditt våldsbeteende?
Jag har lärt mig att hantera konflikter, jag slipper fängelse.

Vad tror du kommer att vara det som gör det svårast för dig att upprätthålla ditt mål efter att du har slutat behandlingen?
Relation till min sambo, att bli missnöjd med henne, då är jag rädd att bli arg, att hamna i olika bråk.

På vilket sätt har behandlaren/gruppledarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?
De har hjälpt mig genom att de har lyssnat och gett mig olika tips

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?
De har också lyssnat, jag deltar i deras problem, jag känner igen mig. Jag känner mig inte ensam, men jag har inte sett det här som ett stort problem.

5.2.5 Sammanfattning av intervju med B

- Hur beskriver B betingelserna som motiverar att söka hjälp för sitt våldsbeteende?

Yttre konsekvenser var viktiga faktorer som gjorde av B tog emot hjälp, att B blev dömd blev avgörande för att gå in i behandlingen och även att sambon ville se en förändring.

- Hur beskriver B betingelserna som är avgörande för om B fullföljer den planerade behandlingen eller inte?

Att se de yttre konsekvenser av sitt våld, rädsla för att hamna där igen, hamna i fängelse mista familjen, att se att barn inte mår bra, och inte hans sambo heller.

Behov i form av att lära känna sig själv, att leva ett bra liv, att bli en bättre förälder, att bli en bättre människa och även en känsla av att bättre hantera konflikter.

Kontakten med de andra gruppmedlemmarna är också faktorer som bidrar till att B fullföljer sin behandling. Att B kan känna igen sig, B vill inte råka ut för att hamna i samma situation som de andra hemma och att B inte känner sig ensam.

- Idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att B fullföljer behandlingen som syftar till man slutar använda våld?

Interaktionen med gruppledarna som ger stöd och lyhörddhet.

Det är viktigt även för B att gruppledarna skapar en struktur som låter alla deltagare få tid att beskriva sina erfarenheter.

5.3 Intervjuperson C

5.3.1 Bakgrund

C har varit dömd tidigare för misshandel i nära relation. Han fick samhällstjänst som påföljd. Han har själv tagit kontakten med mottagningen och nu går han frivilligt i grupp behandlingen. Han har använt fysiskt våld mot sin nuvarande sambo tidigare. Han har sett mycket våld utifrån det livet han har levt. Han har använt droger som tonåring. Han har bott på olika behandlingshem. Mellan intervju ett och två blev C dömd till gruppbehandling. C hade slagit sönder lägenheten och även slagit sin fru. C blev dömd för misshandel i nära relation och blev dömd till gruppbehandling, 20 gånger.

5.3.2 C- första intervjun

Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?

Jag tror att jag har använt våld för att jag inte kunnat hantera känslor. Jag tror att jag har svårt att tala om vad jag känner, jag talar inte om när jag blir kränkt.

Vad var det som gjorde att du började behandlingen just nu?

Jag har tänkt på olika konsekvenser för mig med mitt våldsutövande bland annat för mina barn och sambo, det är det här som har gjort mig motiverad att söka hjälp. Jag började behandlingen nu för att jag vill ha ett värdigt liv även känslomässigt, jag känner mig inte hel.

När tänkte du första gången att du behövde hjälp med ditt våldsbeteende?

Det var länge sedan som jag tänkte att jag behövde hjälp men jag hade inte någon större lust att be om hjälp, det passade bra i mitt liv då. Jag hade inte något att vara rädd om, ingenting att skydda.

Vad är ditt mål med att delta i behandlingen?

Målet med behandlingen är att jag ska kunna hantera mina känslor, att sätta gränser utan att använda våld. Jag vill må bra och jag vill ha kvar min familj. Jag klarar inte av det mer.

Vad krävs av dig för att uppnå ditt mål?

För att klara av mitt mål krävs fullständigt ärlighet. Att vara ärlig framför allt mot min familj och även mot behandlingsgruppen.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Att jag gör mig ensam, jag upplever att jag inte har så mycket kvar, ingen lägenhet, ekonomiskt ruinerad. Det blir kanske en institution och sedan döden.

Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du söker hjälp för ditt våldsbeteende?

Fördelarna med att fortsätta gå i behandlingen är att få bort skammen, och skulden. I samma ögonblick som jag slår min fru så skäms jag, det är som att jag kliver över min egen moral och etik.

Vad tror du kommer att vara svårast för dig med att nå ditt mål?

Jag tror att det kommer att vara relationen till min fru. Jag har lätt att döma folk, jag kan sitta och döma folk och kontakten bryts. Jag hade inget förtroende för professionella heller.

Vad tycker dina närstående om att du ska gå i behandlingen?

Mina närstående är väldigt positiva till att jag går på behandlingen

På vilket sätt kan behandlaren/gruppledarna underlätta för dig att nå ditt mål?

De ger feedback och respons. Det är viktigt att de "petar" lite om vi inte berättar hela sanningen eller skönmålar.

På vilket sätt kan gruppdeltagarna underlätta för dig att nå ditt mål?

Det är viktigt att de kommer till mottagningen för sin egen skull, att de inte är tvingade att komma hit. Att höra hur andra har hanterat olika situationer.

Kontakten med mottagning har varit bra

5.3.3 C- andra intervjun

Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?

Att jag inte kan hantera mina känslor, när orden inte räcker till blir det utagerande istället.

Vad är det som gör att du fortsätter gå i behandlingen just nu?

Jag mår inte bra när jag inte kan hantera min ilska.

Vad är det ditt mål nu med att fortsätta gå i behandlingen?

Målet är att få verktyg för att inte ta till våldet.

Jag har länge velat förändras. Jag vill kunna hantera min ilska,, att fungera normalt.

Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta att sträva mot ditt mål?

Det krävs engagemang, vilja och motivation.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Att jag inte har kompisar kvar och barnen påverkas. De är min drivkraft.

Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du fortsätter få hjälp för ditt våldsbeteende?

Det är viktigt att barnen känner sig tryggare.

Vad tycker dina närstående om att du fortsätter med behandlingen?

Anhöriga har sett problemen hela tiden, de tycker att det är bra att jag är på behandlingen.

På vilket sätt har gruppbehandlaren/gruppledarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?

De lyssnar ,det är viktigt för mig att de inte bara har läst en bok, någon som är engagerad i sitt jobb, och även har medkänsla.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?

Det är bra att de delar med av sig sina egna erfarenheter.

5.3.4 C- tredje intervjun

Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?

Jag har tryckt undan mina känslor.

Vad är det som har gjort att du har gått i behandlingen enligt planeringen?

Viljan att förändras, jag vill ha ett värdigt liv, jag vill dela mitt liv med någon jag älskar och att hon inte behöver vara rädd för mig.

Hur tänker du nu kring behovet att få hjälp med ditt våldsbeteende?

Behovet kvarstår att få hjälp med mitt våld, jag ser det som ett livslång process.

Vad är det ditt mål nu när du har gått i behandlingen enligt planeringen?

Målet nu är att använda de verktyg jag har fått och att se mig själv som en värdefull människa med eget värde.

Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta sträva mot ditt mål?

Jag tror det krävs att jag håller viljan levande, att jag inte faller tillbaka, jag vill vara med mina barn. Min största motivation är att få ett värdigt liv.

Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att ha gått i behandlingen enligt planeringen?

Jag hade inte så mycket att förlora, jag tycker inte att det var svårt att prata om saker. Jag tycker om att vara här, jag är inte ensam.

Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

Att jag inte blir någon trevlig människa. Att mina barn inte vill vara med mig, det är bara nackdelar.

Kan du se några fördelar för dig och din omgivning med att du har gått i behandlingen för ditt våldsbeteende?

Jag blir mer öppen, jag talar om fortare nu när det är någonting. Jag blir fortfarande arg men det är lättare att hantera. Jag kan prata, det blir inte som en värsta explosion.

Vad tror du kommer att vara det som gör det svårast för dig att upprätthålla ditt mål efter att du har avslutat behandlingen?

Det är att vara med personer som inte är bra för mig. Relationen till min fru har inte varit så bra.

Vad tycker dina närstående nu när du har genomgått behandlingen?

De tycker att det har skett en förändring, att jag inte är lika introvert.

På vilket sätt har behandlaren/gruppledarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål

De ser också en förändring, de ger mig ett bra stöd att jag gör ett bra jobb. De påpekar att jag är en värdefull person. Jag har inte sett mig själv så.

På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?

Det är gruppdeltagarna som gör det största jobbet att se deras process, ibland går det två steg bakåt och sedan går det fram igen och se att man har fixat det, det hjälper mig jätte mycket för att ibland kan jag tänka vad fan jag har det jobbigt att det är synd om mig men här

sitter någon som har det ännu värre så blir mitt problem ganska enkelt. Jag blir inte ensam med mina problem.

Berätta hur kontakten med mottagningen har varit under tiden du gick i behandlingen?

Det har varit jätte bra, jag har kunnat ringa dem ibland att få det stödet har varit bra för mig. Jag kände mig välkommen från första gången när jag kom hit. Jag har inte känt mig tvungen att komma hit. Alla var lika seriösa. Om alla pratar så underlättar det med grupprocesserna.

5.3.5 Sammanfattning av intervju med C

- Hur beskriver C betingelserna som motiverar att söka hjälp för sitt våldsbeteende?

C har också tänkt på olika yttre konsekvenser för honom med sitt våldsutövande bland annat för hans barn och sambo, C beskriver att det är det som har gjort honom motiverad att söka hjälp.

C beskriver även inre faktorer till att han började behandlingen. C vill ha ett värdigt liv även känslomässigt.

- Hur beskriver C betingelserna som är avgörande för om C fullföljer den planerade behandlingen eller inte?

C beskriver yttre konsekvenser som att bli ekonomiskt ruinerad, ingen bostad, mista sin familj, sina vänner och sist hamna på en institution och döden som faktorer som hjälper honom att fullfölja sitt mål.

C beskriver även inre faktorer som behov av att må bra, att få ett värdigt liv, att inte bli ensam, önskan att dela sitt liv med någon han älskar och inte är rädd för honom, få bort skammen, skulden, bli en bättre förälder genom att barnen känner sig tryggare.

C berättar även att närståendes positiva inställning till att C går på behandlingen gör att C blir glad.

Interaktionen med gruppdeltagarna är viktig för Cs motivation, att höra hur andra har hanterat olika situationer, att se att de har fixat det, det hjälper honom jättemycket. Det gör att C inte känner sig ensam med sina problem. Han värdesätter att alla delar med sig av egna erfarenheter.

C beskriver mycket tydligt gruppledarnas betydelse för att C ska fullfölja sin behandling. Han upplever att han får stöd, bekräftelse och förståelse för förändringsarbetet.

- Idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att C fullföljer behandlingen som syftar till man slutar använda våld?

Behandlarens egna egenskaper som lyhörighet, att de lyssnar, har engagemang och medkänsla är viktiga faktorer som C beskriver som viktig för att C ska känna sitt eget värde.

5.4 Gemensamma faktorer för intervjupersonerna

Här redovisas något som är gemensamt för alla tre män vad det gäller svaren på de tre frågeställningarna i undersökningen.

1. Hur beskriver männen betingelserna som motiverar dem att söka hjälp för sitt våldsbeteende.

Alla tre män beskriver processen från att uppleva att det inte var något större problem med sitt våldsbeteende både för sig själva och för sin omgivning till att börja inse och förstå behandlingen som en möjlighet att förändra sig för att kunna ha ett bättre liv tillsammans med sin familj. Man kan säga att männen upplevde sin situation som mycket väl kan betraktas eller definieras som en kris och alla tre män inser då att de måste göra något åt sin situation för att till exempel inte hamna i fängelse eller mista familjen. Detta skapar motivation att börja behandlingen.

En annan viktig gemensam faktor som har bidragit till att dessa män sökte hjälp var att de tidigt fick information om att det fanns hjälp och få och även blev erbjuden behandling i grupp för sitt våldsbeteende.

2. Hur beskriver männen betingelserna som är avgörande för om de fullföljer den planerade behandlingen eller inte?

Utöver de yttre konsekvenserna igen är även upplevelsen av en god interaktion med de andra deltagarna och även gruppledarna avgörande för att alla tre män fullföljer den planerade behandlingen. Alla tre män upplever att detta är viktiga motivationsfaktorer för förändring. Här går att konstatera att alla tre män vill sin familj väl. De talar om att deras partner eller mamma till barnen ska känna sig trygg och respekterad och framför allt att barnen inte ska behöva vara rädda för dem. De vill ha en bra relation till familjen. De vill också kunna må bättre själva. Detta sätt att tänka skapar motivation att förändras och att fortsätta sin behandling.

3. Kan de här beskrivningarna ge idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att män fullföljer behandlingen som syftar till att man ska sluta använda våld.

Gemensamt för alla tre är att de uttrycker att det är viktigt att gruppledarna skapar eller ger utrymme för allas berättelser. Detta ger bland annat upphov till att känna sig respekterad, värd och hörd. Alla tre män berättar om den positiva inverkan på deras motivation när gruppledarna låter gruppdeltagarna själva reflektera eller komma fram till nya insikter.

5.5 Den transteoretiska modellen

Man kan också se de tre män som ingick i undersökningen utifrån Prochaska och DiClementes modell som beskrevs ovan. Förändring av ett beteende ses om en rörelse som genomlöper olika stadier och interaktionen med den professionella är en viktig faktor för att stärka motivationen till förändring.

För-begrundan:

När man befinner sig här har man inte för avsikt att förändra beteende, individen uppfattar det som att det inte finns något problem.

A berättar att när han använde våld mot sin sambo för ca tre år sedan inte hade något problem, och det fanns inte heller någon sorts yttre tryck, det vill säga ingen annan i hans omgivning inklusive hans partner uppfattade enligt honom att det var något problem.

B säger: *"för att jag tycker att det inte var så farligt" "Allt är överdrivet på något sätt". "Jag tycker att hon gick lite för långt, jag tycker att det inte var så farligt"*

Begrundan: När A sitter på häktet börjar han tänka på att han inte kunde hantera ilskan, det vill säga han börjar se något problem hos sig själv men inte heller där tänker han på att övervinna problem eller lösa det ” *men nästa gång ska jag klara det* ” ” *det händer aldrig utan alkohol* ”

Förberedelse:

När A började behandlingen inser han sitt eget ansvar för sina reaktioner. Målet blir för honom att hantera ilska på ett annat sätt än att använda våld.
A säger: ” *Det är inte värt att utsätta andra och mig också* ”

Aktion/Handling:

Här sätter A fokus på sina egna problem som orsakar problem för honom: Han beslutar att minska på alkoholkonsumtionen, han börjar använda olika strategier för att hantera sin ilska. A säger: ” *Jag har fått hjälp med att hantera mina känslor nu. Jag har fått bättre självkänsla, Jag måste dra ner på drickandet. Jag har fått bra hjälp, jag kommer inte använda något våld mer* ”

Bibehållande:

A säger: ” *Familjen är nummer ett nu. Vi ska ha det bra nu* ”. Han upplever värdet av att förändra sig, att konsolidera det hela ” *inte mer våld* ”

C säger att barnen ska känna sig tryggare, han upplever att han får ett ”värdigt” liv.

Männens egna reflektioner och slutsatser kring sitt agerande om konsekvenserna för sitt våldsutövande som leder till att sätta sig in i barnens situation och sambos situation verkar vara mycket nödvändiga för en positiv förändring.

Denna modell visar tillexempel på att under fasen för-begrundan finns det en tid innan mannen överväger förändringen eller överväger att söka hjälp och som mycket väl hör till förändringsprocessen. Detta konstaterande ger möjligheter till exempel för de professionella som bemöter dessa män att göra olika interventioner för att möta de männen i denna fas och på det sättet medverka till att männen kommer vidare i sin förändring.

Detta förhållningssätt har en mycket mer positiv hållning än att beskriva männen som omotiverade eller förnekande (Barth, Näsholm 2006).

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att genom intervjuer undersöka vilka faktorer som ledde män att söka hjälp för sitt våldsutövande i nära relationer, samt vilka faktorer som var avgörande för att fullfölja den planerade behandlingen eller inte. Studien syftade även till att undersöka om de här beskrivningarna kunde ge idéer om vilka behandlingsinslag som bidrar till att män fullföljer behandlingen som syftar till att de ska sluta använda våld i nära relationer.

Resultatet visar tydligt att de tre intervjuade männen inser vikten av att söka professionell hjälp och även fullfölja behandlingen när de upplevde att deras våldshandlingar fick allvarliga konsekvenser både för sig själva och för sin omgivning.

Man kan mycket väl få idéer utifrån denna undersökning kring olika behandlingsinslag som befrämjar att män fullföljer behandlingen eller vad som är verksamt för att stärka deras motivation för förändring. Sammanfattningsvis kan man säga att männen värdesätter en förändringsvänlig dialog eller kommunikation tillsammans med de professionella som kännetecknas av bland annat respekt och tillit.

Männen uttrycker att de får ett utrymme för att själva reflektera över den situation som de befinner sig i utan en alltför styrande, kontrollerande attityd från gruppledarna. Detta förhållningssätt från gruppledarna verkar stärka männens självkänsla och därmed öka tilliten till sig själv och till sin omvärld. En man uttrycker det på det här viset. ”*De påpekar att jag är en värdefull person. Jag har inte sett mig själv så*”. Att tro på sin egen förmåga till förändring och att ha en känsla av att man kan påverka sin egen situation är centrala faktorer för människors motivation för förändring.

Man kan strukturera de motivationsfaktorer som befrämjar att söka och fullfölja behandling i inre motivation, yttre motivation och interaktiv motivation. Denna undersökning visar tydligt vandrigen från ett yttre tryck i form av till exempel hot om fängelse till en inre motivation för att förändras för sitt eget och partners och barnens välmående.

Alternativ till Våld (ATV) har kommit fram till att det blir en självklarhet att dela in männens motivation i inre och yttre former. Den inre formen av motivation som är ganska låg från början handlar om att männen söker hjälp för sin egen del och sin egen våldsproblematik som ett aktivt ansvarstagande. Den andra formen är den yttre motivationen som handlar om att männen söker hjälp på grund av ett yttre tryck eller en yttre press från andra som finns i männens kontaktnät som gör att mannen söker hjälp för sin våldsproblematik. ATV poängterar här vikten i den här processen att arbeta från början med mannens yttre motivation till att bidra till att göra den till en egen inre motivation.

Två av männen blev anmälda av sin nuvarande partner och den tredje mannen anmäldes mellan den första och den andra intervjun. ATVs erfarenheter tyder på att män som söker hjälp för sitt våldsutövande inte är motiverade i traditionell bemärkelse. Alla tre män i undersökningen blir medvetna om att de måste förändras för att inte hamna i fängelse och denna insikt skapar motivation att genomgå behandlingen.

Att ta ansvar för sina handlingar och reaktioner är en avgörande komponent i VASKA - metoden som redovisades tidigare för att göra förändringen möjlig.

Forskningen pekar också på vikten av ansvarstagande som en väsentlig faktor för att män som använder våld i nära relationer ska kunna förändras och hitta andra alternativ till våldet.

Upplevelsen av eget ansvar hos män som utövar våld i nära relation är avgörande för att en beteendeförändring ska bli möjlig (Rådkil, 2002, sid. 117).

En viktig del av behandlingen är att bidra till att öka den motivation som finns från ett yttre tryck till en egen och inre motivation till förändring. I denna undersökning var från början två av tre män anmälda av sin partner. ATV presenterar i sin rapport att de flesta män (67%) som kommer till deras mottagning och som söker hjälp för sitt våldsbeteende har ett yttre tryck i första hand från deras partner.

Det man ser vid intervju nummer två är att efter att alla tre män har kommit igång med sin behandling är att de, även den man som inte ansåg att det var något större problem för honom var villiga att ge en chans till att förstå varför de hade slagit sin partner, de ville att det inte skulle upprepas och framför allt att barnen skulle må bra.

Alla uttrycker att det är en bra möjlighet att lära sig hantera sina känslor utan att använda våld och ser förändringen som en förutsättning för att kunna leva ett bättre liv tillsammans med sin familj.

Här kan man se tydligt att vandrigen från ett yttre tryck till en mer inre, egen inneboende motivation till förändring har kommit igång.

Detta kan man göra på olika sätt till exempel så att man noggrant i början av behandlingen går igenom våldshändelser som ett sätt att synliggöra våldet, man sätter denna våldshändelse i ett större sammanhang som gör det mer begripligt för männen och förhoppningsvis ger männen en ökad inre motivation och stimulans för en fortsatt behandling.

Det man också har iakttagit är att motivationsgraden kan variera väldigt mycket från en period till en annan. Det är viktigt utifrån intervjuerna att män snabbt kommer i kontakt med mottagningen som fångar upp den motivation som finns hos män och därmed stärker den för att möjliggöra förändringen. Den mannen som hade sökt hjälp frivilligt blev dömd mellan första och andra intervjun för att han använde våld mot sin partner.

Mannen ville fortsätta gå i behandling för att han kände ett visst förtroende för mottagningen. Här är det viktigt att män kan få en ny chans för att fortsätta arbeta med sitt våldsutövande.

En annan viktig faktor för att mannen fortsätter behandlingen är deras partner och barnen. Det verkar som att alla tre män vill familjen väl och barnens bästa.

Det visar sig tydligt genom att de berättar att deras barn och sambo ska känna sig tryggare och att barnen inte behöver vara rädda. Det betyder att de vill ta ansvar för sitt föräldraskap, vilket skapar motivation att förändras.

Alkoholen förekom i två intervjuades förklaringar till varför de använde våld mot sin partner.

Två män i intervju nummer två kom de fram till att de måste dra ner på konsumtionen av alkohol. Detta kan tyda på att männen har fått insikt om att alkoholintaget måste kontrolleras eller sluta helt och hållet. Det här visar att männen även börjar ta ansvar för sitt eget drickande för att minska risken att fortsätta använda våld. Detta kan även innebära att männen fortsätter tro att alkoholen är en orsak till våldet och därmed blir det ett hinder för förändring.

Alkohol och andra droger har sedan länge varit en accepterade social ursäkt eller förklaringsmodell för att frånta sig ansvaret för sina handlingar i berusningstillstånd (Isdal, 2001, sid.236).

Man kan mycket väl konstatera att alla tre män har det gemensamt att de hamnade i en situation som kan definieras som en kris. Detta stämmer även med andra undersökningar som tyder på att de flesta män som kommer i kontakt med mansmottagningar är i någon form av kris. Krisen kan ha olika orsaker som till exempel att de har blivit anmälda av sin partner, det vill säga att de har tappat kontrollen över sin situation.

En annan faktor som har bidragit till upplevelse av krisen är att det har blivit offentligt och att det är andra som får kännedom om deras liv och deras problem, som i sin tur skapar olika känslor till exempel skam. Här finns även paralleller med andra undersökningar nämligen att krisen som männen upplever har en stor inverkan på motivation hos män som utövar våld i nära relationer. Erfarenheter som är gjorda inom Pappaprogrammet i Uppsala som arbetar med pappor som utövar våld tyder på att motivationen som grundar sig i kriser kan vara svår att bibehålla efter att krisen har försvunnit.

Motivation är ett interpersonellt fenomen, någonting som inträffar och förändras inom ramen för mänskliga relationer. Det stämmer i högsta grad för alla dessa tre män. För en av de intervjuade var det andra gången som han blev anmäld. Han träffade samma handläggare nu som för tre år sedan. De kom fram första gången de träffades till att det inte var något större problem för mannen och mannen erbjöds inte någon hjälp. Mannen kom tillbaka nu men den här gången informerade handläggaren om att det fanns hjälp att få. Han blev erbjuden behandling att gå i en grupp för män som också hade använt våld i nära relationer och att han fick höra att de flesta var mycket positiva efter behandlingen.

Det blev avgörande för mannen för att ta emot hjälp, han uttryckte det så här: *”Jag hade inte gått här annars, den här gången tyckte jag inte heller att det var ett stort problem”*.

Det visar ännu en gång på vikten av att motivationen lockas fram under en interaktion tillsammans med hans handläggare. Det är viktigt att männen får tidig information om vad det finns för hjälp för att sluta använda våld. Mannens motivation stärks tillsammans med handläggaren.

Han beskriver att den verkliga vändpunkten var när han började gå i behandlingen. Han började höra vad andra berättade och hur de gjorde, det var många saker som blev självklara för honom, han började inse sitt eget ansvar för sina reaktioner. Här skedde ytterligare en interaktion med de andra deltagarna i en behandlingsmiljö som främjar förändringsarbetet. Även kontakten med mottagningen och dess ledare tycks spela en stor roll i motivationsprocessen. En av de intervjuade uttrycker att ledarna hade hjälpt honom att se tydligare konsekvenserna av våldet och att kontakten med ledarna kändes bra.

Det verkar som att motivationen verkligen är ett interpersonellt fenomen som påverkas av olika bemötanden i ett visst ögonblick i männens liv.

Mötet med de andra deltagarna är centrala motivationsfaktorer för förändring. Känslan att man inte är ensam, att man delar med sig av sina egna erfarenheter, att man känner igen sig, att höra att andra har det värre, att se värre konsekvenser för andra deltagare är viktiga faktorer i förändringsarbetet. Detta skulle bekräfta fördelen att blanda män som ”frivilligt” söker hjälp med män som blir dömda till behandlingen. Tanken bakom den metoden är bland annat att männen kan lära av varandra och att konsekvenserna av sitt våldsutövande i en nära relation blir mycket tydliga. En annan tanke bakom denna metod och som bekräftas i denna undersökning är att männen kan se och höra från de andra som har kommit längre i sitt förändringsarbete och detta verkar också mycket stimulerande för att fortsätta behandlingen. Detta skulle även bekräfta att gruppbehandling som metod är den bästa formen att arbeta med våld i nära relationer.

Den humanistiska grundsynen, som genomsyrar motivationsmodeller som bland annat MI bygger på, att människor som känner att de blir accepterade, lyssnade på, sedda, hörda och bemötta med respekt även i en behandlingsrelation blir mer optimistiska och entusiastiska och blir stärkta i sin motivation till förändringsarbetet (Barth, Näsholm, 2007).

Intervjupersonernas relation till gruppledarna tyder på att man har etablerat en trygg miljö eller plattform eller en tillräcklig arbetsallians för att gå vidare till den reflekterande nivån, i det så kallade mellanområdet och därmed skapa en tillräcklig distans för självreflektion för att bearbeta sin inre och yttre verklighet (Igra, 1993, s.43).

Männens upplevelse av vad som hjälper och främjar förändringen i ett professionellt sammanhang framgår mycket tydligt i undersökningen, vilket också samstämmer med andra studier. Att bli behandlad med respekt, att bli lyssnad på, att känna sig värd och vara i centrum i kontakt med de professionella upplevs som mycket positivt.

En arbetsallians som bygger bland annat på respekt, lyhördhet, icke-dömmande attityd och även förståelse av våldets dynamik är viktiga faktorer för att stärka motivationen hos männen. Här är det viktigt att involvera mannens delaktighet, att vända sig till ett subjekt som fattar sina egna beslut och som betraktas med en tilltro till att förändringen är möjlig är viktiga faktorer inom förändringsarbetet.

Alla tre män är väldigt tydliga angående gruppbehandlarens egenskaper som männen värdesätter och som upplevs som positiv. Att vara lyhörd, att vara en god lyssnare, engagemang, medkänsla, icke dömande attityd, öppenhet är några egenskaper som männen värdesätter.

William R Miller och Stephen Rollnick hävdar att motivationen inte bör betraktas som en egenskap utan som en levande process som manifesteras ur en dynamisk interaktion mellan terapeuten och klienten. Det verkar som att det stämmer utifrån vad männen beskriver om behandlarens betydelse för förändring och motivation.

Miller och Rollnick skriver i sin bok *Motivational interviewing* (s.100) att forskningen visar att graden av motstånd hos klienten är starkt beroende av terapeutens stil eller arbetssätt. Motiverande samtal som metod präglas av nyfikenhet, respekt, empati, värme och äkthet. En annan mycket viktig faktor som alla tre män nämner men som det finns mycket lite skrivet om tidigare är anhörigas inställning till att männen går i behandlingen.

Alla tre män talar om den positiva betydelsen att nära anhöriga ger någon form av erkännande eller bekräftelse på männens positiva utveckling. En man beskriver detta så här: *"De tycker att det har skett en förändring, att jag inte är lika introvert"*

Kvale ger ett citat från Spradley som har varit en verklig inspirationskälla för att göra denna undersökning (Kvale, 1997, s.117).

"Jag vill förstå världen ur din synvinkel. Jag vill veta vad du vet på det sättet som du vet det. Jag vill förstå meningen i din upplevelse, gå i dina skor, uppleva tingen som du upplever dem, förklarar tingen som du förklarar dem. Vill du bli min lärare och hjälpa mig att förstå?" Studien har visat att motivationen hos dessa män som deltog i undersökningen gick att påverka till beteendeförändringar som har förbättrat deras egna liv och förhoppningsvis deras närståendes liv.

Alla tre män genomgick sin behandling även den mannen som blev anmäld mellan den första och andra intervjun. Det vill säga inga avhopp under behandlingen.

Det som tydligt framgår i studien är utifrån citatet av Kvale handlar om viktiga etiska principer som alla tre män beskriver i kontakt med de professionella. En viktig princip som dessa män upplever vikten av att bli bemötta med respekt. Det innebär bland annat att de känner sig behandlad som lika värda människor oavsett deras handlingar. Detta blir en väsentlig faktor för att dessa män ska vilja förändra.

Här citeras en av de intervjuade som ett exempel på att det är viktigt som professionell behandlare att förmedla hopp och även att avspegla framsteg för förändring.

"Det fanns inte vetskapen att jag kunde få ett värdigt liv tidigare. När jag började här så visste inte jag något annat. Allt var automatiskt, mina tankar och handlingar.

Viljan fanns där men ingen annat. När jag kom hit visste inte jag om att jag kunde få ett annat liv. När jag ser i gruppen att andra har tagit sig ur så stärks viljan. Jag hade bara viljan men inte vetskapen. Nu har jag insikten att jag redan har förändrat mitt beteende, jag har även insikt att det är bra att jag kommer att ha det bra. Jag börjar tro att det är möjligt, börjar kunna tro på det här att det är möjligt. Det som har varit viktig för mig att jag såg att jag inte är ensam. Våld och ilska har varit för mig ett verktyg för att överleva."

6.2 Metoddiskussion

Det har varit svårt att genomföra en kvalitativ undersökning med denna undersökningsgrupp. Intervjuaren arbetar själv på en mansmottagning som arbetar med män som utövar våld i nära relation. Av olika skäl var det inte lämpligt att utföra undersökningen på samma mottagning som intervjuaren arbetar. En anledning till det är att det är svårt att distansera sig till sin egen arbetsplats. Det togs kontakt med flera verksamheter inom landet men av olika anledningar gick det inte att genomföra undersökningen i dessa verksamheter.

Orsaken till detta var bland annat att de hade sedan en tid tillbaka restriktioner med att inte genomföra studier inom denna målgrupp.

Den kvalitativa undersökningen i denna studie var bland annat ett försök att komma närmare undersökningsgruppens sätt att tänka kring sitt våldsutövande i nära relationer. Det innebär att resultatet bara kan vara en indikation på vad som kan vara relevant i det sammanhanget i undersökningen. Det behövs mycket mer information om intervjupersonernas livshistoria och andra relevanta faktorer för att undersökningen ska vara mer signifikant.

Dessutom ingick det för få intervjupersoner för att man ska kunna dra en mer generaliserbar slutsats. En annan aspekt som är viktig att nämnas i denna undersökning var tanken att både blanda ”frivilliga” och dömda män i samma undersökning. Detta kan diskuteras och ifrågasättas från olika perspektiv. Man kan även diskutera formen som intervjumaterialet har bearbetats. Syftet med sättet som valdes för att bearbeta och presentera materialet var att ha en så deskriptiv studie som möjligt som även kan öppna för nya tolkningar av resultatet av intervjumaterialet.

Det kan finnas både nackdelar och fördelar med att använda en kvalitativ metod om intervjuaren har en hel del kunskaper och erfarenheter att arbeta med samma målgrupp som man vill undersöka. Det var ibland mycket frustrerande att låta bli att inta en terapeutisk roll under vissa intervjuer. Fördelen med att man har en viss erfarenhet tidigare kan vara att man kan ställa raka och direkta frågor om våldet utan omskrivning av våldet som kan bidra till att osynliggöra eller förminska det som faktiskt hände.

Intervjuaren träffade männen tre gånger under en period av sex månader. Detta skapade en viss trygghet för båda parter.

Det var tillräcklig mycket tid för att skapa en relation/anknytning med dessa män. En man ville fortsätta vara med i undersökningen trots att han blev häktad och dömd mellan första och andra intervjun. Detta kan tyda på att det fanns en god interaktion emellan oss och det blev tillräckligt för att bidra till hans motivation till en fortsättning i undersökningen.

6.3 Förslag till framtida forskning

Motivationen verkar vara motorn eller drivkrafter i själva förändringsarbetet. Denna undersökning pekar på i riktning att motivationen verkligen är en dynamisk och föränderlig process som påverkas av många olika komponenter, inte minst i relation till andra människor. Det finns internationellt en hel del forskning kring motivation kopplat till beroendeproblematik.

Definitivt behövs i framtiden flera svenska kvalitativa studier som undersöker vad som främjar och bibehåller en förändring inom våld i nära relationer. Här behövs mer forskning i framtiden. Det skulle behövas göra flera upprepade och längre intervjuer för att fånga mer av motivationsprocesserna och förändringsprocesserna även efter avslutad behandling på mottagningen.

Denna studie ger inte svar på hur det går för dessa män på sikt när det gäller att lyckas hantera sina relationer, känslor utan att använda våld. Fortsatt forskning med uppföljning behövs.

7. Referenser

- Angelöw, B (1991). *Det goda förändringsarbetet*. Lund: Studentlitteratur
- Barth, T & Näsholm, C (2007). *Motiverande samtal – MI*. Danmark: Studentlitteratur
- Heimer, G & Posse, B (Red) (2003). *Våldsutsatta kvinnor*. Lund: Studentlitteratur
- Igra, L (1993). *Objektrelationer och psykoterapi*. Borås: Natur och Kultur
- Imsen, G (2006). *Elevens värld*. Danmark: Studentlitteratur
- Isdal, P (2000). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia AB
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009). *Den kvalitativa Forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Danmark. Studentlitteratur
- Lopez, V & D. Walker, D & Miller, W, R (2002). *Vad är motivation till förändring?* Kriminalvården: Norrköping
- Miller, W.R & Rollnick, S (1991). *Motivational Interviewing*. New York: The Guilford Press
- Miller, W.R & Rollnick, S (2002). *Motiverande Samtal*. Kriminalvården. Norrköping
- National encyklopedin*, 1994 i volym 13. Höganäs: Bra böcker AB.
- Nordh, M& Abarzúa Gonzalez, R (2008) Rapport , Pappaprojektet i Uppsala
- Olsson, M & Wiklund, G (1997). *Våld Mot Kvinnor*. Stockholm: Gotab
- Prochaska, J.O & DiClemente, C, C & Norcross, J . (1992). In search of how people change. *American Psychologist*
- Råkil, M (2002). *Mensvåld mot kvinnor*. Oslo: Universitetsforlaget
- Scott, K.L & King, C. B (2007). *Resistance, Reluctance, And Readiness in perpetrators of abuse against women and children*. Universitet of Toronto: Sage
- Stensmo, C (1997). *Ledarskap i Klassrummet*. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

Intervjuguide 1

1. Basuppgifter:

- a) Kan du berätta om vem du är?
(Ålder, civilstånd, barn, arbete, yrke, etnicitet/modersmål)

2. Bakgrund och motiv:

- a) Berätta om när och hur du kom i kontakt med aktuell mottagning?
- b) Vilken typ av våld har du utövat?
(Mot vem? Hur länge sen var den första våldshändelsen? Hur ofta? Har det hänt att något barn (om det finns barn) har varit i närheten/vittne i samband med våldshändelsen/händelserna? Hur ofta?)
- c) Har du fått hjälp/sökt hjälp tidigare?
- d) Om inte, vad är det som har hindrat dig att tidigare söka hjälp?
- e) Om ja, hur har den hjälpen påverkat dig?
- f) Har du egna erfarenheter av andras våldsutövande?
(Själv blivit utsatt för våld som barn från någon i nära relation? Bevittnat våld/aggression som barn/ Hur ofta? Som vuxen?)

3. Orsak till våldsbeteenden:

- a) Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?
(Fördelar, nackdelar, avsikt, ansvar, konsekvenser, insikt)

4. Motivation

- a) Vad var det som gjorde att du började behandlingen just nu?
(Privata relationer, barn, arbete, partner, bemötande från professionella)
- b) När tänkte du första gången att du behövde hjälp med ditt våldsbeteende?
(Beskriv vändpunkten, konsekvenser, yttre tryck, inre tryck, insikt, ansvar, bekymra sig, värsta våldshändelsen)
- c) Vad är ditt mål med att delta i behandlingen?
(Hur och varför kan du tänka dig att göra det)
- d) Vad krävs av dig för att uppnå ditt mål?
- e) Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att söka hjälp för ditt våldsbeteende?
- f) Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?

- g) Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du söker hjälp för ditt våldsbeteende?
- h) Vad tror du kommer att vara svårast för dig med att nå ditt mål?
- i) Vad tycker dina närstående om att du ska gå i behandlingen?
- j) På vilket sätt kan behandlaren/gruppledarna underlätta för dig att nå ditt mål?
- k) På vilket sätt kan gruppdeltagarna underlätta för dig att nå ditt mål?
- l) Berätta hur kontakten har varit hittills?
(Vad har varit bra? Vad kunde ha gjorts bättre?). (Empati, medkänsla, konfrontation, råd, stöd).

Bilaga 2

Intervjuguide 2

5. Orsak till våldsbeteenden:

- b) Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?
(Fördelar, nackdelar, avsikt, ansvar, konsekvenser, insikt)

6. Motivation

- m) Vad är det som gör att du fortsätter gå i behandlingen just nu?
(Privata relationer, barn, arbete, partner, bemötande från professionella)
- n) Hur ofta tänker du nu att du behöver hjälp med ditt våldsbeteende?
(Beskriv vändpunkten, konsekvenser, yttre tryck, inre tryck, insikt, ansvar, bekymra sig, värsta våldshändelsen)
- o) Vad är ditt mål nu med att fortsätta gå i behandlingen?
(Hur och varför kan du tänka dig att göra det)
- p) Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta att sträva mot ditt mål?
- q) Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att fortsätta gå i behandlingen?
- r) Kan du säga några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?
- s) Kan du säga några fördelar för dig och din omgivning med att du fortsätter få hjälp för ditt våldsbeteende?
- t) Vad tror du kommer att vara svårast för dig med att fortsätta gå i behandlingen för att nå ditt mål?
- u) Vad tycker dina närstående om att du fortsätter med behandlingen?
- v) På vilket sätt kan behandlaren/gruppledarna underlätta för dig att fortsätta sträva mot ditt mål?
- w) På vilket sätt kan gruppdeltagarna underlätta för dig att fortsätta sträva mot ditt mål?
- x) Berätta hur kontakten med mottagningen har varit hittills?
(Vad har varit bra? Vad kunde ha gjort det bättre?). (Empati, medkänsla, konfrontation, råd, stöd).

Bilaga 3

Intervjuguide 3

7. Orsak till våldsbeteenden:

- c) Vad tror du själv om anledningen till att du har använt våld?
(Fördelar, nackdelar, avsikt, ansvar, konsekvenser, insikt)

8. Motivation

- y) Vad är det som har gjort att du har gått i behandlingen enligt planeringen?
(Privata relationer, barn, arbete, partner, bemötande från professionella)
- z) Hur tänker du nu kring behovet att få hjälp med ditt våldsbeteende?
(Beskriv vändpunkten, konsekvenser, yttre tryck, inre tryck, insikt, ansvar, bekymra sig, värsta våldshändelsen)
- å) Vad är ditt mål nu när du har gått i behandlingen enligt planeringen?
(Hur och varför kan du tänka dig att göra det)
- ä) Vad tänker du nu att det krävs av dig för att fortsätta att sträva mot ditt mål?
- ö) Kan du berätta vad är det som har varit svårast när det gäller att ha gått i behandlingen enligt planeringen?
- aa) Kan du se några nackdelar för dig och din omgivning om du fortsätter med ditt våldsbeteende?
- bb) Kan du se några fördelar för dig och din omgivning med att du har gått i behandlingen för ditt våldsbeteende?
- cc) Vad tror du kommer att vara det som gör det svårast för dig att upprätthålla ditt mål efter att du har avslutat behandlingen?
- dd) Vad tycker dina närstående nu när du har genomgått behandlingen?
- ee) På vilket sätt har behandlaren/gruppledarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?
- ff) På vilket sätt har gruppdeltagarna underlättat för dig under tiden du har gått i behandlingen för att du ska fortsätta sträva mot ditt mål?
- gg) Berätta hur kontakten med mottagningen har varit under tiden du gick i behandlingen?
(Vad har varit bra? Vad kunde ha gjort det bättre?). (Empati, medkänsla, konfrontation, råd, stöd).

Bilaga 4

Intresseförfrågan

Ersta Sköndal högskola
S:t Lukas utbildningsinstitut
Psykioterapiutbildning, 90 hp
Stockholm

Hej

Jag skriver under våren min psykioterapiexamensuppsats och är intresserad av att beskriva olika motivationsfaktorer som är avgörande för att söka hjälp och fullfölja sin behandling för sitt våldsbeteende.

Med anledning av detta undrar jag om du som har börjat din behandling nu kan tänka dig att bli intervjuad vid tre tillfällen under din behandlingstid på mottagningen. Intervjuerna sker individuellt, och dina svar hanteras konfidentiellt och blir anonyma. Deltagandet är helt frivilligt, det vill säga att det är möjligt att avbryta när som helst.

Intervjuerna kommer att äga rum på mottagningen och kommer att ta ungefär en timme per tillfälle.

Om du har några frågor kan du kontakta mig på telefonnummer 073-9052397. Din medverkan kan bidra till viktig kunskap på detta område!

Tack på förhand!

Roberto Abarzúa Gonzalez

